

Het voormalig Bloklandsgasthuis te Amersfoort

Twee gevelstenen van zandsteen vormen de restanten van het voormalig Bloklandsgasthuis gelegen aan de Langestraat te Amersfoort. Dit gasthuis, opgericht door Wouter van Blokland Corneliszoon en zijn echtgenote Johanna Pieck Hermansdochter, heeft tot 1794 een onderkomen geboden aan 13 armlastige mannen. In dat jaar zijn de laatste bewoners, in verband met inkwartiering van Engelse troepen, ondergebracht in het Sint Pietersgasthuis. In 1804 wordt het Bloklandsgasthuis officieel opgeheven en samengevoegd met het Sint Pietersgasthuis. Vanaf dat moment kennen we als het gecombineerde St. Pieters en Bloklands Gasthuis.

Gevelsteen links: oude man leunende op een stok (ca. 18^e eeuw). Gevelsteen rechts: masker van een fantasiefiguur (ca. 17^e eeuw). Ernaast zijn vermoedelijk de wapens van Blokland en Pieck te zien geweest. Daaronder de tekst: DIT.GASTHVS.IS.GHEFVNDEERT.BY. WOVTER.HEER.TOT.BLOCKLANT. ENDE.JOFFROV.JOANNA.PIECK. IN.DEN.JARE.1573

De gevelstenen zijn in 1890 door dhr. J. J. Zandijk en mw. H.G. van de Gumster, overgedragen aan museum Flehite. Het echtpaar heeft in 1882 het pand in de Langestraat - huidige nummer 87 - gekocht. Destijds één van de duurste straten van Amersfoort waar de elite woonde. Het is helaas onbekend wanneer en waarom de gevelstenen zijn verwijderd van het pand. De gevelsteen met de oude man heeft sinds kort een plekje gekregen in het St. Pieters en Bloklands Gasthuis, locatie Davidshof. De rechter gevelsteen wordt nog steeds in museum Flehite bewaard, objectnummer Gb 8.

Het Heilige Sacramentsgasthuis: een onderkomen voor de allerarmsten

Op 3 september 1573 rond vijf uur in de namiddag leggen Wouter van Blokland en zijn echtgenote Johanna Pieck vast dat hun huis - na hun dood - een onderkomen zal worden voor de allerarmsten. Genaamd het Heilige Sacramentsgasthuis ter ere van God de Almachtige, het Heilige Sacrament en de twaalf apostelen. Zij benoemen de neef van Wouter - Marten van Blokland - tot universeel erfgenaam. Ook leggen zij vast dat de vicaris (priester) van de vicarie in de St. Joriskerk - gesticht door grootvader Breunis van Blokland - gedurende zijn functie verplicht is om in het gasthuis te wonen, inclusief kost en inwoning. Voor het onderhoud van het Heilige Sacramentsgasthuis wordt een jaarlijkse som van 600 Karolusgulden vastgelegd. Wouter overlijdt in 1573 en wordt begraven in de St. Joriskerk te Amersfoort. Al vrij snel daarna stelt Johanna hun woonhuis open voor *'dertien personen van mannelijke sekse'* ook wel gastelingen of aalmoezeniers genoemd. Johanna geeft in een later testament aan dat zij naast haar echtgenoot begraven wil worden en dat zij het Heilige Sacramentsgasthuis alle goederen die zich in het huis bevinden nalaat. Waarschijnlijk heeft Johanna tot haar dood in 1582 zelf het beheer over het Gasthuis gevoerd, er zijn echter vrijwel geen documenten bekend uit die periode. Wanneer het gasthuis onder toezicht van het stadsbestuur komt te staan wordt het beheer ervan schriftelijk verantwoord zoals o.a. blijkt uit drie resolutieboeken die zich in het archief Eemland bevinden, toegang 0099 [Gecombineerd Sint Pieters- en Bloklandsgasthuis 264-266](#). De aalmoezeniers moeten beloven om zich te onderwerpen aan de regels van het huis en dat zij zich zullen gedragen zoals de andere aalmoezeniers verplicht zijn te doen. Er worden al snel kostkopers toegelaten, mannen die een plaats in het gasthuis kochten om hun oude dag door te brengen. Zij worden wel geacht zich aan dezelfde regels te houden als de aalmoezeniers en *'zich rustig en fatsoenlijk te gedragen zonder ruzie of enige onenigheid te veroorzaken'*. Voldoet men daar niet aan dan wordt men het

gasthuis uitgezet, dat inmiddels het Bloklandsgasthuis wordt genoemd naar de stichters. Van Bemmell concludeert in zijn *Beschryving der stad Amersfoort* uit 1760, dat de mannen doorgaans van een zeer hoge leeftijd zijn. Twaalf mannen tellen gezamenlijk 1100 jaren. *'Een van de mannen Ryk van Bennekom is 102 jaaren oud geworden en op den 7. July 1736 begraven, in wiens plaatze ten zelvendage wederom in 't Gasthuis werdt gehaalt Willem Jacobsen, oud 80 jaaren., welke by drie byzondere vrwouen 33 kinderen hadde verwekt, te weeten by ider vrouw elf kinderen.'*

Wouter Corneliszoon van Blokland: een invloedrijke Amersfoorter

Wouter van Blokland wordt ca. 1480 in Amersfoort geboren. Hij trouwt in 1526 met Johanna Pieck. Het echtpaar is Rooms-katholiek zoals blijkt uit een testament uit 1569 waarin zij o.a. aangeven volgens Rooms-katholieke gebruiken begraven willen te worden. Wouter bekleedt tussen 1484 en 1568 diverse belangrijke functies in Amersfoort waaronder Pothbroeder, rentmeester, raad, burgemeester, raad en schepen. Links een zegel van Wouter van Blokland in zijn functie als burgemeester van Amersfoort (1558). Het bevat twee gekanteelde en tegen gekanteelde dwarsbalken met als helmteken twee steenbokhorens. De voorouders van Wouter komen oorspronkelijk uit de Alblasserwaard, in het land van Arkel. Begin 15^e eeuw wordt zijn betovergrootvader Bronis

Witte Wouterszoon o.a. beleend met het derde deel van de hoge en lage heerlijkheid van Blokland bij de Vuilendam en van alle goederen die daarbij horen. Bij zijn overlijden gaat dit derde deel naar zijn zoon Wouter en na diens overlijden in 1468 naar Breunis van Blokland, de grootvader van Wouter.

Breunis is sinds 1466 burger van de stad Amersfoort en bekleedt tussen 1470 en 1491 allerlei functies in het stadsbestuur, zoals schout. Op 10 september 1503 wordt zijn dochter Agniese door de graaf van Holland na de dood van haar vader beleend met o.a. de heerlijkheid van het dorp geheten Nederblokland. Na de dood van zijn moeder Agniese wordt Wouter van Blokland hiermee beleend op 28 oktober 1521 door Karel V, graaf van Holland. Het echtpaar Wouter van Blokland is kinderloos gebleven waarmee het voorgenoemde erfdeel testamentair in bezit van zijn neef Marten komt.

Resolutieboeken

Een index met namen van de aalmoezeniers en kostkopers van het Bloklandsgasthuis is gelinkt aan een pagina uit het betreffende resolutieboek [Gastelingen - Archief Eemland](#). De pagina's - in Oudhollands handschrift - zijn te downloaden en geven een mooi inkijkje in het reilen en zeilen van het Bloklandsgasthuis in de periode van 1630 – 1805. De moeite van het inzien waard!

Augustus 2024, Anneke van de Laar

Bronnen:

Archief Eemland. Gecombineerd Sint Pieters- en Bloklandsgasthuis te Amersfoort, toegang 0099; Museum Flehite;
Beschryving der stad Amersfoort, Van Bemmell A., 1760;
Nederlandsche leeuw 1896-10, bijlage met verwijzing Repertorium der Leenen (Zuid-Holland);
Ons Voorgeslacht 1985;
Amersfoort, 777-1580 Rootselaar;
W.F.N. Nationaal Archief, Graven van Holland.